

JAHON MAMLAKATLARIDA TA'LIMNI INTEGRATSIYALASH VA DIFFERINSIYALASHTIRISH MUAMMOLARI

Temiz iqtisodiyot va servis universiteti

pedagogika ijtimoiy va gumanitar fanlar fakulteti

pedagogika va psixologiya yo'nalishi

3-kurs 1.23-guruh talabasi

Norqulova Munisa Abdusalom qizi

Annotatsiya: Ushbu maqolada ta'lim tizimining oldidagi vazifalaridan biri- mustaqil O'zbekistonning hozirgi ta'lim tizimlarini istiqlool ruxi bilan takomillashtirish, uni o'zimizning mumtoz pedagogika an'analari bilan boyitish, chet el pedagogikasidagi ilgor jixatlarni o'zlashtirish, yangi - yangi samarali o'quv predmetlarini ta'lim tarkibiga kiritish bilan jaxon davlat standartlari darajasiga olib chiqishdir.

Kalit so'zlar: ta'lim-tarbiya shakllari, pedagogik amaliyot, chet el pedagogikasi, o'quv predmetlari

KIRISH

Pedagogika tarixi fanidan ma'lumki, insoniyat o'z ijtimoiy taraqqiyoti jarayonida xilma-xil maktablarni, ta'lim-tarbiya shakllari va metodlarini yaratdi va pedagogik amaliyot sinovidan o'tkazdi. O'tmishda, asosan, diniy ta'lim-tarbiyaga asoslangan maktablar ustivor bo'lganligini bilamiz.

Qadimgi Iroq va Misrdagi ilk maktablar, qadimgi Gretsiya maktablarida diniy ta'lim-tarbiya, jismoniy tarbiyaga yetakchi o'rin berilgan. Ammo, keyinchalik ijtimoiy taraqqiyot ehtiyojlarini diniy maktablar qondirolmay qoldi. SHuning uchun Yevropada uyg'onish davri ma'rifatparvar- allomalari dunyoviy maktab nazariyasini targ'ib eta boshladilar.

ASOSIY QISM

Dunyoviy maktab nazariyasi ilk bor Yan Amos Komenskiyning "Buyuk didaktika" asarida olg'a surilgan edi. Shuningdek, Pestalotstsi, Robert Ouen ("Yangi Garmoniya"), Iogann Gerbert ("Tarbiya maqsadlaridan kelib chiqqan umumiy pedagogika",

“Psixologiya darsligi”, “Pedagogikaga doir leksiylalar ocherki”), Adolf Disterveg (“Nemis muallimlarining muallimi» nomiga sazovor bo’ldi. Markaziy Osiyoda dunyoviy maktab nazariyasi ilk bor jadid-marifatparvarlar-Ismoilbek Gaspirali izdoshlari, Bexbudiy, Shakuriy, Siddiqiy, Avloniy va boshqalar tomonidan olg’a surildi. Ular maktablar ijtimoiy taraqqiyot bilan ham nafas borishi uchun o’quvchilarga diniy ilmlar bilan bir qatorda dunyoviy (matematika, fizika, kimyo, geografiya va b.) ilmlarni xam o’rgatishi zarur degan fikrni targ’ib etdilar. Ta’lim-tarbiyada samarali islohotlarni amalga oshirish talab etilayotgan hozirgi davrda esa ilmiy-texnika taraqqiyoti, yangi texnologik revolyutsiya sharoitida muvaffaqiyatli faoliyat ko’rsata oladigan jamiyat a’zolarini yetishtirib berish, yosh avlodni kasb-xunarga yo’naltirishda davlat xizmatini hamda o’rta ta’limning ko’p variantli uchinchi bosqichini joriy etish, ta’lim mazmunini yaxshilashda pedagogik vositalarni qo’llash, ta’limda tashabbuskorlik va ijodkorlikka keng yo’l ochish, uning muhim tizimlarini yaratish kabi chet el tajribalarini o’rganish ayni muddaodir.

Rivojlangan xorijiy davlatlarda ta’limning mamlakat ichki siyosatiga faol ta’sir etadigan ijtimoiy jarayon ekanligi, e’tirof qilingan haqiqatdir. Shu tufayli xam chet mamlakatlarida maktab ehtiyojni iqtisodiy ta’minlashga ajratilayotgan mablag’ miqdori yildan-yilga oshib bormoqda.

Yaponlarda masalan «maktab muvaffaqiyatli va farovonlik timsoli» gina bo’lib qolmay, u insonlarni yaxshilaydi degan fikr ishonch va e’tiqodga aylangan. Ta’lim to’g’risidagi g’amxo’rlik taniqli siyosatchilarning xam xamisha diqqat-markazida bo’lgan. Shuning uchun xam AQShning sobik prezidenti R. Reyganni, Buyuk Britaniya bosh vaziri M. Techerni, Fransiya prezidenti F. Melleranlarni maktab islohotlarining tashabbuskorlari deb bejiz aytishmaydi. F. Metteran maktabni «Jamiyatning harakatlantiruvchi kuch» deb hisoblagan.

Maktab dasturlarini o’zgartirish 2 asosiy yo’nalishda: ekstensiv va intensiv yo’l bilan amalga oshiriladi.

Birinchi xolatda o’quv muddati uzaytiriladi, o’quv materiallari hajmli ko’paytiriladi; ikkinchi hol esa mutlaqo yangi dastur yaratiladi. Bu o’rinda ikkinchi yo’l, ko’pchilik mutaxassislarning e’tiroficha maqbul hisoblanadi.

1961- yilda «Bosh Yangi baza» tamoyillari asosida AQSh o’rta maktablarni islohot

qilish boshlangan edi . Buning mohiyati shundaki , ingliz tili va adabiyoti (to`rt yil), matematika (to`rt yil), tabiiy bilimlar (uch yil) , ijtimoiy fanlar (uch yil) , kompyuter texnikasi (yarim yil) kabilardan iborat besh yo`nalishdagi majburiy ta`lim joriy qilindi .Har bir yo`nalish o`z navbatida bir necha qismga bo`linadi .Masalan, matematika , algebra , trigonometriya , ish yuritish , kompyuter texnikasini qo`llashdan iborat barcha majburiy predmetlar tarkibiga Yangi kurslar kiritildi . 1985 yildan e`tiboran barcha yuqori bosqich kollejlarning to`qson foizi shu besh bazali tamoyillar asosidagi dasturlar bilan ish olib bormoqda . Natija : majburiy tayyorgarlik bo`yicha ta`lim xajmi qisqardi , shu bilan bir qatorda dastur chuqurlashtirilib o`rganiladigan kurslar hisobiga tig`izlashtirildi .XX asrning 80-yillarida majburiy ta`lim xajmini qisqartirish jarayoni yanada chuqurlashtirildi.Hatto ayrim kollejlarda bu sohada uch yangi : ingliz til va adabiyoti , matematika, ijtimoiy bilimlar bazalari asosida ish olib borilmoqda. Ta`limning boshqa turlari esa ixtisoslashtirish davrigacha amalga oshiriladigan bo`ldi .Amerikadagi ko`zga ko`ringan « Found Karnegi» pedagogik markazi bu dasturni XIX asr dasturi deb baholamoqda . O`quv dasturlarini qayta qurish jarayoni G`arbiy Yevropa davlatlarida xam amalga oshirilmoqda . Masalan , Buyuk Britaniyada ta`lim vazirligining tavsiyalariga muvofiq o`quv rejasi va dasturini ta`lim muassasalarining o`zlari belgilaydilar. mazkur tavsiyalarga muvofiq 50 foiz o`quv soatlari o`qitilishi shart bo`lgan «Yadro» predmetlar : ingliz tili va adabiyoti , matematika, din darsi, ijtimoiy tarbiyaga ajratiladi . O`quv soatlarining boshqa qismi esa o`qitilish shart hisoblanib,tanlab olingan predmetlarga (gumanitar , tabiiy , matematik) ajratiladi .

XULOSA

Rivojlangan mamlakatlarda pedagogik tadqiqotlarni amalga oshiradigan ko`p sonli ilmiy muassasalar ishlab turibdi. Germaniyada ularning soni 2 mingdan ortiq. Frantsiya, AQSH, Yaponiya ta`lim-tarbiya nazariyasi muammolari bilan yuzlab davlat va xususiy tashkilotlar, universitetlar, pedagogik tadqiqot markazlari shug`ullanmokdalar. Shuni ta`kidlash lozimki, Respublikamiz xalq ta`limi xodimlari oldida xozirgi kunda eng muxim vazifa - mustaqil o`zbekistonning xozirgi ta`lim tizimlarini istiqlool ruxi bilan takomillashtirish, uni o`zimizning mumtoz pedagogika an`analari bilan boyitish, chet el pedagogikasidagi ilgor jixatlarni o`zlashtirish, yangi - yangi samarali o`quv predmetlarini

ta'lim tarkibiga kiritish bilan jaxon davlat standartlari darajasiga olib chiqishdir. Buning uchun esa bizning iqtisodiy rivojlangan xorijiy davlatlardagi quyidagi ilg'or tajribalarni ta'lim tizimimizda qo'llay bilishimiz maqsadga muvofiqdir

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Abdullaev Yu. Xorijiy Oliy ta'lim: tajriba va taraqqiyot yo'nalishlari. T., "O'zbekiston" 1999
2. Zunnunov A. va boniq.
3. Pedagogika tarixi. T., «SHarq», 2000.
3. Pedagogika tarixi. Maruza matni. Qo'llanma II qism T., (tuz. S. Nishonova, B. Hasanova) TDPU 2002 y
4. Hasanboeva O., Hasanboev J., Hamidov H. . Pedagogika tarixi T., «O'qituvchi» 1997
5. A.B. Федоров. Медиаобразования и медиаграмотность. Учебное пособие. М. 2018 г.
6. Suvi Tyuminen, Sirkku Kotilaynen, Anniina Lundvall., Media va axborot savodxonligini shakllantirishning pedagogik jihatlari. O'quv-amaliy qo'llanma. - Extremum-press, 2017-142.b
8. Yahyo, Muhammad Amin. Internetdagi tahdidlardan himoya. Yordamchi o'quv qo'llanma. Movarounnahr, 2016.-672 b
7. B.S. Abdullayeva, Y.Z. Ro'ziyev, K.V. Ismoilova Mediasavodxonlik va axborot madaniyati darslik T.: O'zbekiston, 2024
8. Komilova X. (2024). Barqaror rivojlanish maqsadlariga erishishda ilm-fan bilan shug'ullanuvchi xotin-qizlarning roli. *News of the NUUz*, 1(1.2), 113-116.